

Miljödepartementet
103 33 Stockholm

m.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia: david.hansson@regeringskansliet.se

Remissvar om Naturvårdsverkets skrivelse Förbättrad avfallsstatistik – behov, brister och vägen framåt

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen stödjer skrivelsens förslag och målbild om förbättrad avfallsstatistik.

Kemikalieinspektionen instämmer särskilt i att det behövs förbättringar så att avfallsuppgifter kan lämnas i ett strukturerat och maskinläsbart format och att samordningen mellan miljödataförsörjningen mellan myndigheter och behov sker i större utsträckning, samt att källor och metoder är transparenta.

Kemikalieinspektionen ser behov av ytterligare förstärkningar av datainsamling och statistik som stöd i arbetet med att driva på omställning till och nå målsättningar om en giftfri cirkulär ekonomi. Statistik om flöden av farliga kemiska ämnen, material, varor och avfall är en förutsättning för att kunna följa utvecklingen och ge underlag till och bedöma behovet av åtgärder.

Kemikalieinspektionen stödjer fortsatt utveckling av avfallsregistret. Vi ser ett värde i utvecklingsområden som kan leda till att

- även annat avfall än farligt avfall kan rapporteras in,
- fler aktörer, såsom kommuner och verksamheter, kan rapportera in direkt till registret,
- uppgifter om vad man återvinner till ska finnas, samt att
- uppgifter i registret så långt som möjligt kan bli en öppen källa för forskning och utredning.

Synpunkter

Närmare synpunkter på de delar av skrivelsen som rör Kemikalieinspektionens verksamhet framgår nedan.

Avsnitt 3.1 EU-gemensam statistik och måluppföljning

Kemikalieinspektionen vill addera ett område till listan av lagstiftningar där det finns ett behov av att rapportera om lagerhållning och avfall, nämligen artikel 5.2. i POPs-förordningen (EU) nr 2019/1021. Om lagret finns i Sverige ska inrapporteringen ske till Kemikalieinspektionen.

Avsnitt 3.2 Nationell statistik och måluppföljning

Det finns anledning att analysera hur behoven ser ut, kopplat till avfallsstatistik, för att målsättningarna om en giftfri cirkulär ekonomi ska kunna nås. Vår bedömning är att ytterligare datainsamling och avfalls- och återvinningsstatistik är nödvändig för att följa upp EU:s och Sveriges handlingsplaner för en cirkulär ekonomi. Sådan statistik blir en förutsättning för att kunna följa utvecklingen mot en giftfri cirkulär ekonomi, inklusive vilka åtgärder som är verkningfulla och vad som fungerar sämre och kräver ytterligare insatser eller andra typer av insatser.

Miljömålsmyndigheter har också behov av statistik, förutom för uppföljning av etappmålen, även i arbetet med olika miljömålsåtgärder och för den fördjupade utvärderingen. Liknande behov finns för att följa upp de globala hållbarhetsmålen. I detta sammanhang blir det också tydligt att kopplingar mellan och kunskap om flöden av kemikalier, material, produkter, varor och avfall i samhället får en ökad betydelse.

En viktig aspekt på detta är kemikalieinnehåll i material och produkter, innehållet av farliga kemiska ämnen och hur dessa flödar genom systemet och slutligen hanteras. Kemikalieinspektionen vill peka på de kopplingar som finns mellan det som sätts ut på marknaden av farliga ämnen och vad som klassificeras som och sedan också hanteras som farligt avfall. Statistik om flöden skulle kunna utvecklas ytterligare genom att jämföra uppgifter från bland annat SCIP-databasen, Kemikalieinspektionens produktregister, SCB:s statistik över varuflöden, Echa:s register och den nordiska SPIN-databasen.

Kemikalieinspektionen bedömer att data och statistik om kemikalie-, material- och avfallsflöden är till nytta för många olika aktörer, inklusive företag och myndigheter, i arbetet med

- utfasning av särskilt farliga ämnen
- substitution av farliga ämnen
- innovationer för giftfri och cirkulär produktion och produktdesign
- tillsynen för att hantera utmaningar som finns kopplat till e-handel, och
- gränsdragningen mellan avfalls- och kemikalielagstiftningen

Dessa områden är också viktiga delar i regeringsuppdraget Giftfritt från början. Giftfritt från början är en av åtgärderna i regeringens handlingsplan för cirkulär ekonomi under fokusområdet hållbar produktion och produktdesign. Åtgärden syftar till att stärka arbetet för en giftfri cirkulär ekonomi både nationellt, inom EU och globalt genom särskilda insatser för att varor och produkter blir giftfria från början,

det vill säga redan i design- och produktionsledet. I uppdraget ska Kemikalieinspektionen samarbeta med Naturvårdsverket.

Det finns också anledning att analysera hur aktuella EU-initiativ kan komma att påverka datatillgången framöver. Det kan gälla initiativ inom handlingsplanen för cirkulär ekonomi och kemikaliestrategin för hållbarhet – på väg mot en giftfri miljö, inklusive Sustainable Products Initiative (SPI) där förslaget om digitala produktpass kommer att påverka krav på och förutsättningar för svensk avfallsstatistik. Produktpassen syftar bland annat till att förbättra informationen om ämnen som inger betänkligheter¹ i produkter och spårbarheten genom produkt- och leverantörskedjan. De kommer därmed att kunna underlätta avfallshandtering och återvinning, men även bidra med information som är viktig för avfallsstatistiken. Det är viktigt att analysera vilken typ av informationskrav som kan ställas i SPI respektive kemikalielagstiftningen.

Genom att produktpassen är tänkta att vara digitala bör de ge nya möjligheter att sammanställa statistik om vilka material och produkter som sätts ut på marknaden, samt innehållet av farliga ämnen, inklusive delkategorier som t.ex. särskilt farliga ämnen och ämnen som inger betänkligheter och jämföra detta med sådant avfall som genereras kopplat till olika material och produktkategorier, vad som klassificeras och hanteras som farligt avfall och vad som återvinns respektive hanteras på annat sätt.

Det kan vara lämpligt att ta ställning till vilka material- och produktslag som bör vara prioriterade för att få fram bättre data och statistik när det gäller kemikalieinnehåll, återvinning, generering av farligt avfall etc. EU:s kemikaliestrategi för hållbarhet - på väg mot en giftfri miljö och EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi nämner t.ex. textilier, förpackningar, möbler, elektronik och kommunikationsutrustning (IKT), byggnader och byggprodukter eftersom de har en stor potential för ökad cirkularitet. I princip samma produktgrupper är prioriterade i den svenska handlingsplanen för en giftfri cirkulär ekonomi.

Avsnitt 3.3 Kievprotokollet och EU-förordningen om publikt utsläppsregister

Syftet med EU:s publika utsläppsregister PRTR är att allmänheten lättare ska kunna ta del av vilka föroreningar som släpps ut från industrier och andra anläggningar, samt var anläggningarna finns. Kemikalieinspektionen ser möjligheter att använda flödesanalyser och materialanalyser som bygger på data från Produktregistret och varuflödesanalyser från SCB och utveckla dessa tillsammans med Naturvårdsverket för att även inbegripa avfall och därmed kunna bedöma risker med spridning av farliga kemiska ämnen via varor på lång sikt.

¹ ”Ämnen som inger betänkligheter” är den svenska översättningen av begreppet ”Substances of Concern” som bland annat används i EU:s kemikaliestrategi för hållbarhet – På väg mot en giftfri miljö. I kemikaliestrategin anges att det handlar om följande typer av ämnen: These include, in the context of this strategy and related actions, primarily those related to circular economy, substances having a chronic effect for human health or the environment (Candidate list in REACH and Annex VI to the CLP Regulation) but also those which hamper recycling for safe and high quality secondary raw materials.

Avsnitt 4 Så här tillgodoses behoven i dag

(4.4–4.5) För att förbättra kvaliteten på de uppgifter som behövs bland annat för rapportering borde det gå att samla in uppgifter på ett mer standardiserat sätt och till en central statistikansvarig myndighet. Det gäller alla de punkter som Naturvårdsverket nämner i avsnitt 4.4. och 4.5, där en särskild lösning som möjliggör kommunikation mellan databaser, i form av en API, skulle kunna användas i större utsträckning så att kommuner och verksamheter kan rapportera in direkt till Avfallsregistret (4.3) eller E-tjänsten för utökat producentansvar (4.2). Sådana möjligheter och hinder för detta diskuteras även under kapitel 6.2.2.

Avsnitt 5 Brister vid insamling och sammanställning av uppgifter för statistik och rapportering

(5.1) Kemikalieinspektionen håller med om att det i första hand är Naturvårdsverket som är avfallsstatistikens användare eftersom myndigheten har en rad rapporteringsskyldigheter enligt olika lagstiftningar och uppdrag. Därutöver finns andra viktiga målgrupper inte minst inom forskning och utredningsväsendet. Kemikalieinspektionen noterar att utredarna i några av de senaste statliga utredningar (SOU 2021:26, SOU 2021:24 och SOU 2020:72) som vi har haft på remiss och som berör avfall, produkt- och materialflöden pekar på brister i statistiken vilket i sin tur försvårar deras uppgift att ta fram nya förslag för att förbättra möjligheterna för en giftfri cirkulär ekonomi.

Kemikalieinspektionen instämmer i att det behövs förbättringar så att avfallsuppgifter kan lämnas i ett strukturerat och maskinläsbart format och att samordningen mellan miljödataförsörjningen mellan myndigheter och behov sker i större utsträckning, samt att källor och metoder är transparenta. Manuell hantering bör i möjligaste mån kunna ersättas genom att utnyttja digitaliseringens möjligheter. Vi vill särskilt instämma i problemen som Naturvårdsverket lyfter i 5.2.1

Ostrukturerade och icke kompletta uppgifter i miljörapporterna och 5.2.2 Svårigheterna att dela uppgifter mellan myndigheter, brister som orsakar slöseri med resurser både hos offentliga och privata aktörer.

Avsnitt 6 Tänkbara lösningar, en framåtblick

Kemikalieinspektionen stödjer Naturvårdsverkets förslag och målbild om förbättrad avfallsstatistik (avsnitt 6.1.2). Kemikalieinspektionen delar Naturvårdsverkets målbild om vad som bör känneteckna en ändamålsenlig och effektiv statistisk på avfallsområdet.

Kemikalieinspektionen ser positivt på de utvecklingsarbeten som Naturvårdsverket beskriver i avsnitt 6.2, i synnerhet om bättre uppgifter om producentansvar (6.2.1), från tjänstesektor, om förpackningar och bygg- och anläggningsavfall (avsnitt 6.2.4), analys och rapportering inom PRTR/E_PRTR (6.2.3) och om strukturerade och maskinläsbara uppgifter i miljörapporterna (6.2.6). Det är också mycket positivt att Naturvårdsverket fortsätter att utveckla Avfallsregistret och vi förstår väl behoven av förstärkta resurser för att kunna ge vägledning till företag och tillsynsmyndigheter. Kemikalieinspektionen har liknande erfarenheter från införandet av en ny e-portal för digital inrapportering av uppgifter till produktregistret. Kemikalieinspektionen

bedömer att uppgifter i Avfallsregistret kan komma till nytta allt oftare även för Kemikalieinspektionen vid tillsyn och marknadskontroll av verksamheter som hanterar sådana material där avfall upphört att vara avfall. En brist idag är att verksamhetsutövarna inte har i uppgift att rapportera in vad materialet återvinns till vilket gör underlaget svårt att använda i Kemikalieinspektionens tillsyn och marknadskontroll. Ur Kemikalieinspektionens synvinkel skulle det vara av värde om Avfallsregistret på sikt utökades med uppgifter om annat avfall än farligt avfall. Vi är även positiva till att uppgifterna i registret görs tillgängliga för fler aktörer, såsom forskare, myndigheter och verksamhetsutövare, i syfte att finna nya och innovativa lösningar för olika avfallsflöden i en giftfri cirkulär ekonomi. Vi anser att det bör utredas närmare om även icke-tillståndspliktiga verksamheter ska ha ett rapporteringskrav om avfallsmängder till Avfallsregistret. Vi tror att kvaliteten kan förbättras om fler aktörer får krav på att rapportera in sina uppgifter direkt till registret utan att det går via mellansteg, exempelvis via en branschorganisation (avsnitt 6.2.8).

Som vi beskriver ovan under avsnitt 3.2 ser vi behov av förstärkt avfallsstatistik för att koppla samman flödesanalyser av farliga kemiska ämnen, material, produkter, varor och avfall. Detta för att kunna driva på och följa utvecklingen mot en giftfri cirkulär ekonomi i linje med regeringens handlingsplan och enligt regeringsuppdraget Giftfritt från början.

I detta ärende har generaldirektören Per Ängquist beslutat. Anne-Marie Johansson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Urban Boije af Gennäs, Henrik Hedlund och Patrick Lindén deltagit.

Per Ängquist

Anne-Marie Johansson

Beslutet är på grund av rådande situation med coronaviruset inte signerat.